Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002383

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 17-06-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гайдаш Олександр Михайлович
2. Oleksandr M. Haidash

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCHID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 091

Назва наукової спеціальності: Біологія

Галузь / галузі знань: біологія

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Біологія

Дата захисту: 03-07-2025

Спеціальність за освітою: 091 Біологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9352

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.33.27, 34.33.02

Тема дисертації:

1. Природна циркуляція вірусу грипу А та авуловірусів серед диких птахів підродини Anserinae в Північно-Західному Причорномор'ї

2. Natural Circulation of Influenza A Virus and Avulaviruses among Wild Birds of the Subfamily Anserinae in the Northwestern Black Sea Region

Реферат:

1. Дисертаційна робота виконана в період 2021 – 2025 років на кафедрі зоології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та у відділі вивчення хвороб птиці та молекулярної діагностики Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини». У дисертації використані матеріали, зібрані автором в 2011-2024 рр., під час роботи в ДУ «Український науково- дослідний протичумний інститут ім. І. І. Мечнікова МОЗ України», Дунайському

біосферному заповіднику НАН України та Національному природному парку «Тузлівські лимани». Вивчення та контроль циркуляції небезпечних патогенів на сьогоднішній день набуває особливого значення, у першу чергу після пандемії SARS-CoV-2, яка розпочалася у 2019 р., але збудник інфекції досі циркулює серед людей по всьому світу. Протягом останніх десятиліть особлива увага приділяється природно-вогнищевим зоонозним інфекціям, які здатні циркулювати в популяціях диких, свійських тварин, та викликати серйозні захворювання у людини. Окрім деяких коронавірусів, філовірусів та інших патогенів, особливе місце в цьому ряду займають віруси грипу типу А з родини ортоміксовірусів. У суспільстві широко відомі спалахи «свинячого» та «пташиного» грипу, спричинені саме вірусами грипу А. Ці збудники мають високий епізоотичний та епідемічний потенціали, які зумовлюються їх вірулентністю, генетичною варіабельністю, широким розповсюдженням та механізмами передачі інфекції. Ураховуючи, що деякі особливо небезпечні зоонози можуть потрапляти в популяцію людини та свійських тварин передусім від диких тварин, протягом останніх років все більше популярності набуває підхід «Єдине здоров'я», який об'єднує погляди ветеринарної та гуманної медицини на вивчення, моніторинг та профілактику патогенів задля кращої ефективності та контролю. Віруси грипу А представляють небезпеку як для здоров'я ссавців та птахів, так і для здоров'я людини. На сьогодні ця група патогенів розглядається як одна з тих, що може викликати наступну пандемію. Окрім суто медичного значення, циркуляція вірусів грипу А, навіть низькопатогенних, а також авуловірусів птиці, має і економічне, оскільки може суттєво впливати на птахівництво. Авуловіруси птахів в свою чергу не мають великого епідеміологічного значення, але мають величезне ветеринарне та епізоотологічне значення для птахівництва, тому що деякі авуловіруси птахів (вірус ньюкаслської хвороби) є відповідальним за великі спалахи, що призводять до суттєвих економічних збитків. Одним з основних природних резервуарів вірусу грипу А та авуловірусів у світі є дикі водоплавні птахи. Чи не найбільше значення серед птахів водно-болотяного комплексу мають качкові (Anatidae). Але, в той же час, роль окремих видів вивчена недостатньо, особливо в Україні. Серед таких видів представники підродини гускові (Anserinae). Метою дослідження було встановлення рівня залученості диких птахів підродини Anserinae в процес природної циркуляції вірусів грипу А та авуловірусів в Північно-Західному Причорномор'ї, та екологічні детермінанти, що його зумовлюють. Наукова новизна роботи полягає в систематизації результатів багаторічного моніторингу фауни та чисельності птахів підродини Anserinae, розширенні відомостей щодо перебування цих видів птахів у регіоні дослідження, актуалізації інформації щодо динаміки чисельності та статусу видів, детальному картуванні розповсюдження птахів підродини Anserinae в Північно-Західному Причорномор'ї, виявленні найцінніших територій для птахів. З іншого боку, уперше на території Північно-Західного Причорномор'я проведено широкі скринінгові дослідження природної циркуляції грипу А та авуловірусів із залученням різних методів індикації та ідентифікації патогенів, виявлено поширеність збудника грипу А та авуловірусів серед птахів водно-болотяного комплексу, визначено превалентність, сезонність та географічну прив'язку циркулюючих патогенів. Виявлено біологічні та екологічні детермінанти, які зумовлюють циркуляцію вірусів грипу А та авуловірусів серед гускових птахів, секвеновано та встановлено філогенетичні зв'язки окремих патогенів, у тому числі авуловірусу AMPV-13, який поза країнами Азії виявлений лише в Україні. Практичне значення роботи полягає в розширенні відомостей щодо перебування в Північно-Західному Причорномор'ї птахів підродини Anserinae (актуальна чисельність та її динаміка, просторове розміщення), що може бути використане для подальших досліджень стану популяцій гускових та характеру їх зимівлі, особливо рідкісних видів, які знаходяться під загрозою.

2. The dissertation study was carried out between 2021 and 2025 at the Department of Zoology of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University and the Department for the Study of Avian Diseases and Molecular Diagnostics at the National Scientific Center "Institute of Experimental and Clinical Veterinary Medicine." The dissertation uses materials collected by the author from 2011 to 2024 during work at the Ukrainian I.I. Mechnikov Anti-Plague Research Institute of the Ministry of Health of Ukraine, the Danube Biosphere Reserve of the National Academy of Sciences of Ukraine, and the Tuzly Lagoons National Nature Park. The study and control of dangerous pathogen circulation is of particular importance today, especially following the SARS-CoV-2 pandemic that began in 2019 and whose causative agent still circulates among people worldwide. Over recent decades, increasing

attention has been paid to natural focal zoonotic infections that can circulate among populations of wild and domestic animals and cause serious diseases in humans. In addition to certain coronaviruses, filoviruses, and other pathogens, a special place in this group is occupied by influenza A viruses of the Orthomyxoviridae family. Outbreaks of “swine” and “bird” flu, caused specifically by influenza A viruses, are well known to the public. These pathogens have a high epizootic and epidemic potential due to their virulence, genetic variability, wide distribution, and modes of transmission. Considering the fact that some especially dangerous zoonoses can enter human and domestic animal populations primarily from wild animals, the One Health approach has gained increasing popularity in recent years. This approach unites the perspectives of veterinary and humane medicine in the study, monitoring, and prevention of pathogens for improved efficiency and control. Influenza A viruses pose a threat not only to the health of mammals and birds but also to human health. Currently, this group of pathogens is considered one of the primary candidates for causing the next pandemic. Beyond their purely medical significance, the circulation of influenza A viruses – even those of low pathogenicity – as well as avian avulaviruses, also has economic implications, as it can significantly impact the poultry industry. Avian avulaviruses, while not of major epidemiological concern for humans, hold enormous veterinary and epizootiological importance for poultry farming because certain avulaviruses (such as the Newcastle disease virus) are responsible for large outbreaks that result in substantial economic losses. One of the main natural reservoirs for influenza A viruses and avulaviruses worldwide is wild waterfowl. Among wetland bird species the family Anatidae is of particular importance. However, the role of individual species remains insufficiently studied, especially in Ukraine. Among these, species of the subfamily Anserinae (geese) are of specific interest. The aim of this study was to determine the level of involvement of wild birds of the subfamily Anserinae in the natural circulation of influenza A viruses and avulaviruses in the Northwestern Black Sea region, as well as the ecological determinants influencing this process. The scientific novelty of the work consists in the systematization of long-term monitoring data on the fauna and population numbers of Anserinae birds, expansion of knowledge regarding the presence of these species in the study region, updating information on population dynamics and species status, and detailed mapping of Anserinae bird distribution in the Northwestern Black Sea area, along with identification of the most favorable territories for birds. Moreover, for the first time in the Northwestern Black Sea region, extensive screening studies of the natural circulation of influenza A and avulaviruses were conducted using various methods for pathogen detection and identification. The study revealed the distribution of agents of influenza A and avulaviruses among wetland birds, determined the prevalence, seasonality, and geographic location of circulating pathogens. Biological and ecological determinants influencing the circulation of influenza A and avulaviruses among geese were identified. Additionally, sequencing and phylogenetic relationship analyses of certain pathogens were performed, including the AMPV-13 avulavirus, which, outside of Asia, has so far only been detected in Ukraine. The practical significance of the study lies in the expansion of knowledge regarding the presence of birds of the subfamily Anserinae in the Northwestern Black Sea region (current population numbers and their dynamics, spatial distribution), which can be used for further research into the status of goose populations and the nature of their wintering, especially for rare and threatened species.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Goraichuk, I. V., Muzyka, D., Gaidash, O., Gerilovych, A., Stegniy, B., Pantin-Jackwood, M. J., Miller, P. J., Afonso, C. L. & Suarez, D. L. (2023). Complete Genome Sequence of an Avian Orthoavulavirus 13 Strain Detected in Ukraine. Microbiology Resource Announcements, 12(6)/
- Klink, A. C., Rula, O., Sushko, M., Bezymennyi, M., Mezinov, O., Gaidash, O., Bai, X., Stegniy, A., Sapachova, M., Datsenko, R., Skorokhod, S., Nedosekov, V., Hill, N. J., Ninua, L., Kovalenko, G., Ducluzeau, A. L., Mezhenskyi, A., Buttler, J., Drown, D. M., Causey, D., Stegniy, B., Gerilovych, A., Bortz, E. & Muzyka, D. (2023). Discovery of Avian Paramyxoviruses APMV-1 and APMV-6 in Shorebirds and Waterfowl in Southern Ukraine. Viruses, 15(3), 699.
- Haidash, O. M. & Muzyka, D. V. (2024). The role of the greater white-fronted goose, Anser albifrons (Scopoli, 1769) (Anseriformes: Anatidae) in maintaining the natural circulation of the influenza A virus in the Northwestern Part of Black Sea Region (Ukraine), Journal for Veterinary Medicine, Biotechnology and Biosafety, 10(4), pp. 33–39.
- Гайдаш О. М. & Яковлєв М. В. (2024). Просторовий розподіл гуски білолобої Anser albifrons Scopoli, 1769 під час міграції та зимівлі в Українському Придунав'ї. Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія, 26(2), pp. 47-53.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Музика Денис Васильович
2. Denis Myzuka

Кваліфікація: д. вет. н., старший науковий співробітник, 16.00.03

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0003-1598-6338

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний науковий центр "Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини"

Код за ЄДРПОУ: 00497087

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 83, Харків, Харківський р-н., 61023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петров Роман Вікторович

2. Roman V. Petrov

Кваліфікація: д. вет. н., професор, 16.00.03

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0001-6252-7965

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський національний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 04718013

Місцезнаходження: вул. Герасима Кондратьєва, буд. 160, Суми, Сумський р-н., 40021, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пономаренко Олександр Леонідович

2. Oleksandr L. Ponomarenko

Кваліфікація: к.б.н., доц., 03.00.16

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0002-2417-4510

Додаткова інформація:
https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=2Z4C0ZAAAAAJ;https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57215835371;https://publons.com/researcher/2298937/olexandr-l-ponomarenko/

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Код за ЄДРПОУ: 02066747

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 72, Дніпро, Дніпровський р-н., 49045, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бокотей Андрій Андрійович

2. Bokotey Andrij Andriyovych

Кваліфікація: к. б. н., старший науковий співробітник, 03.00.08

Ідентифікатор ORCHID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний природознавчий музей Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534452

Місцезнаходження: вул. Театральна, буд. 18, Львів, 79008, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Брезгунова Ольга Олександрівна
2. Olha O. Brezgunova

Кваліфікація: к. б. н., доц., 03.00.08

Ідентифікатор ORCHID ID: 0000-0002-7503-2790

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Чаплигіна Анжела Борисівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Чаплигіна Анжела Борисівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Новолокін Антон Володимирович
Реєстратор	УкрІНТЕІ

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна